

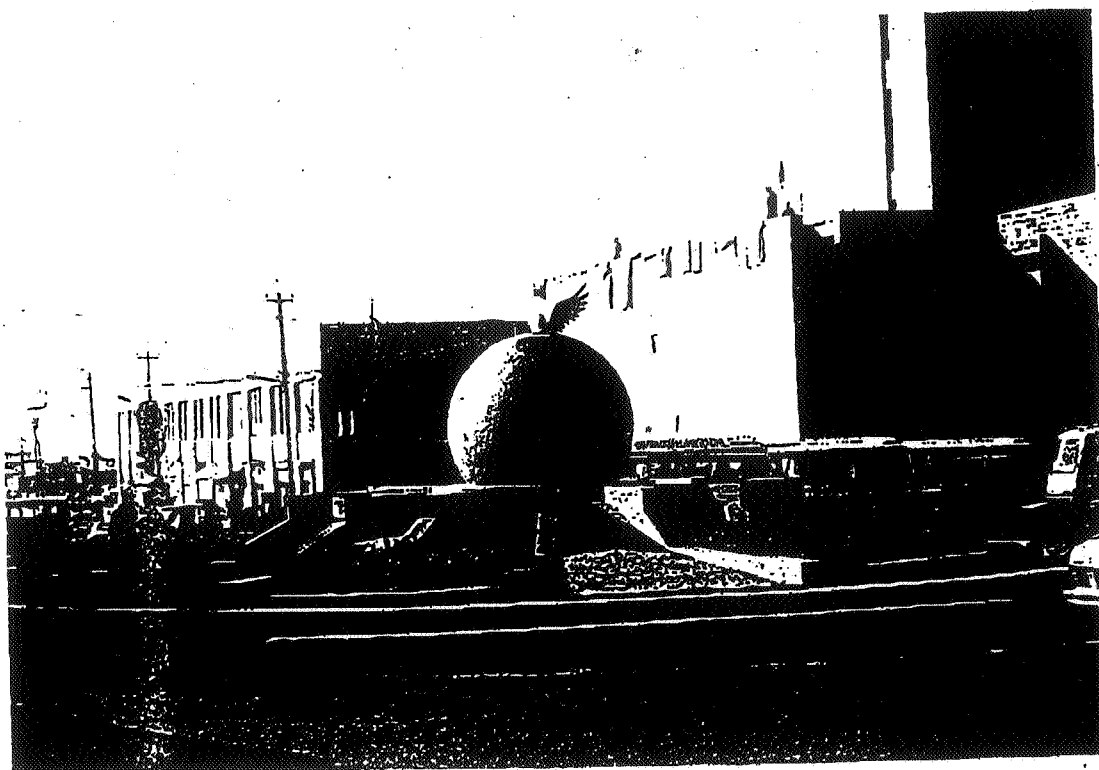

STATENS INVANDRARVERK

IRAK (26)

174

**RAPPORT FRÅN STATENS INVANDRARVERKS
FACT FINDING RESA I NORRA IRAK
6 - 14 JANUARI 1999**

Innehållsförteckning

	Sid
Inledning	3
Politiska situationen	4
Försörjningsläget	5
Säkerhetsläget	6
Asylsökande från Irakiska Kurdistan	7
Pass och ID-kort	8
Genomförda möten	9

STATENS INVANDRARVERK

Inledning.

1998 anlände c:a 4.000 asylsökande från Irak till Sverige. Detta är det högsta antalet under 90-talet. Den stora majoriteten är kurder från Norra Irak - många av dessa kommer till Sverige efter en längre eller kortare tids vistelse i Tyskland.

Mot denna bakgrund har Invandrarverket genomfört en fact-finding resa i Norra Irak 6 - 14 januari 1999. Resans syfte var att utröna om förhållande i Norra Irak / Irakiska Kurdistan generellt är sådana att de kan ge skäl till skyddsbehov i Sverige.

Delegationen har därför studerat den politiska situationen, säkerhetsläget och försörjningsläget i området. Våra slutsatser finns sammanfattade under avsnittet "Säkerhetsläget".

Vi har i rapporten även redovisat våra slutsatser vad gäller orsakerna till migrationen från Norra Irak till Sverige. Detta avsnitt redogör också kort för de informationer vi fått vad gäller smugglar-organisationerna och smugglingsvägar. Avslutningsvis redovisas något om dokumentsituationen i Kurdistan.

Delegationen har under resan haft samtal med ett stort antal ministrar, guvenörer och borgmästare inom både KDP- och PUK-området. Vi har haft överläggningar med Massoud Barzani (KDP) och Jalal Talabani (PUK). Vi har vidare haft samtal med representanter för de FN-organ som verkar i området samt med Internationella Röda Korset (ICRC) och den svenska biståndsorganisationen Qandil. Till detta kommer samtal med representanter för kaldeiska kyrkan (rom.kat.), assyriska rörelsen, kommunistiska partiet, parlamentets talman och islamiska rörelsen. Förteckning på samtliga personer som deltagit i samtalen återfinnes i slutet på rapporten

Invandrarverkets delegation bestod av:

Lena Häll Eriksson, generaldirektör

Maud Björnmalm, vice ordf. SIV:s styrelse, riksdagsledamot

Gustaf von Essen, ledamot SIV:s styrelse, riksdagsledamot

Anders Westerberg, stf generaldirektör

Delegationen står gemensamt för innehåll och slutsatser i rapporten.

Politiska situationen.

Den politiska utvecklingen under 90-talet är självfallet helt avhängig och betingad av FN-styrkornas beslut efter Gulfkriget 1991 att skydda kurderna mot Bagdadregimens angrepp genom upprättande av skyddszon med flygförbud i norra Irak. Inom denna zon har kurderna getts möjlighet att bygga upp ett självstyre.

Intentionen var ett gemensamt parlament och en gemensam regering som ledning för en gemensam administration av området. Val till parlamentet genomfördes 1992. Den jämna valutgången ledde till en uppgörelse om 50 - 50 fördelning av platserna mellan de två ledande partifraktionerna KDP och PUK (Kurdiska Demokratiska Partiet med Massoud Barzani som ledare och Patriotiska Unionen Kurdistan med Jalal Talabani som ledare).

Utvecklingen efter valet 1992 har emellertid inte blivit den gemensamma kurdiska "ministat" som var förhoppningen. Visserligen såg utvecklingen 92 - 94 positiv ut, men partierna såg efterhand mer till egna än till gemensamma intressen. Samtliga grannländer, som har egna stora kurdminoriteter, är rädda för "smitta" och motarbetar och destabiliserar utvecklingen mot autonomi i kurdiska Irak. KDP och PUK har i sina interna strider dragit in grannländerna i de interna konflikterna. KDP bedöms i nuläget luta sig främst mot Turkiet och PUK mot Iran. Grannländerna i sin tur utnyttjar de kurdiska motsättningarna.

1994 ledde de interna konflikterna mellan PUK och KDP till öppna militära strider. 1996 eskalerade dessa strider och även irakiska styrkor drogs in av KDP i striderna mot PUK. I samband med detta lämnade FN-alliansen sitt kontor i Kurdistan och har numera sin bas i Turkiet. USA upphörde med biståndsinsatser, lämnade landet och tog med sig 5.000 av de kurdiska specialister som deltagit i USA:s uppbyggnadsarbete. Övervakningsflygningar för att skydda området har dock hela tiden fortsatt.

Sedan striderna 1996 är Norra Irak / Kurdistan uppdelat i ett PUK- och ett KDP-kontrollerat område med var sin regering. Den yttersta makten finns dock hos ledarna Talabani och Barzani. Det gemensamma parlamentet har dock fortsatt att existera - dock ej så mycket som gemensam lagstiftare utan mer som forum för diskussioner och överläggningar mellan parterna.

Efter flera misslyckade försök till fredsförhandlingar har båda parter i oktober 1998 skrivit under ett fredsavtal - det s.k. Washingtonavtalet. Avtalet syftar till återupprättande av den ursprungliga målsättningen - val till gemensamt parlament som utser gemensam regering för hela provinsen.

Trots viss skepsis finns det nu en viss förhoppning hos befolkningen att partierna denna gång kommer att efterleva Washingtonavtalet. Under tiden för vårt besök sammanträffade Barzani och Talabani för att diskutera hur man skulle gå vidare för att förverkliga Washingtonavtalet. Vår delegation hade överläggningar med Barzani och Talabani dagarna efter detta sammanträffande. Båda uttalade sig mycket positivt om de framsteg som nåtts i samtalen.

De frågor som, enligt uppgift, återstod att lösa var:

- fördelning av pengar till utveckling
- parlamentets sammansättning
- PKK:s närvaro

Båda förklarade sig hoppfulla att Washingtonavtalet kan förverkligas i sin helhet

och båda parter
förklarade sig helt inställda på att lösa problemen utan krig.

Båda parter var inställda på att genomföra gemensamma allmänna val sommaren 1999 - eventuellt senare under hösten p.g.a valtekniska problem.
Båda parter förklarade sig också vara beredda att acceptera valresultatet oavsett vem som blev vinnare eller förlorare.

Till denna positiva bild skall kanske för fullständighetens skull fogas ett uttalande från Kommunistpartiets ledare Azis Muhammad. Han åtnjuter stor respekt av båda parter och har efter kriget agerat som medlare mellan PUK och KDP. Med en desillusionerad skepsis sade han att visserligen säger både Barzani och Talabani att de kommer att acceptera en valförlust - men ingen av dem kommer att göra det.

Vid våra överläggningar med olika företrädare för provinser, ministerier osv, uttryckte man ofta beklagande över de interna striderna och en önskan och strävan att komma överens och hålla ihop. Detta särskilt med tanke på det latenta - och under vårt besök akuta - hotet mot dem alla från Saddam Hussein.

Ett speciellt problem i området utgörs av PKK:s väpnade närvaro i det norra gränsområdena i KDP-provinsen Dohuk. Konflikten PKK - KDP trappades upp 1997 och har sedan dess pågått kontinuerligt. Turkiet deltar aktivt i dessa strider på Kurdistans område. Man har kontinuerligt stridsvagnar och marktrupper baserade inom området. PKK har efterhand militärt försvagats i området och utför nu mest nattliga terroristattacker mot den kurdiska befolkningen samt "nålsticksangrepp" mot turkarna. PKK:s närvaro i området beräknas ha minskat till högst 1.000 man.

Massoud Barzani uttryckte KDP:s inställning till PKK på följande sätt:
- PKK är en bitter erfarenhet. Vi hjälpte dem på 80-talet. Vi levde tillsammans till 1986. Då fick vi klart för oss vad de går för. PKK har utfört värre illdåd mot oss än våra fiender. Det är en grym ironi att kurder idag ser Turkiets armé som frälsare gentemot PKK.

Försörjningsläget.

Irakiska Kurdistan är ett land som är rikt vad gäller naturtillgångar - olja, vatten/vattenkraft, jordbruksmark och mineraler. F.n. kan det mesta av dessa tillgångar inte utnyttjas. Embargot mot Irak, dåligt utbyggd eller förstörd industri samt "food for oil"-programmet gör att resurserna ej kan utnyttjas.

De avgörande inkomsterna i landet kommer istället från vad som kan kallas en transitekonomi - alltså en handel mellan länderna som betingas av och lever på spänningarna mellan staterna i området och inte minst på de internationella sanktionerna mot Irak. Det mest kända exemplet på denna smuggel-ekonomi är den illegala irakiska oljeexporten från Irak till Turkiet. KDP:s "tullintäkter" på detta beräknas inbringa minst 1 miljon US-dollar per dag till KDP. Den ojämna fördelningen av dessa inkomster anges som en huvudsak till striderna mellan PKK och KDP 1994 - 96.

De stora handelsinkomsterna i KDP-området används till delar för utbyggnad av infrastruktur såsom vägar etc. De når dock i mycket ringa utsträckning ner till "vanligt folk". Istället byggs stora privat- förmögenheter upp av den nya maktelit som har växt fram. I staten Duhok var det t.ex. påfallande hur många nya lyx-privatpalats som höll på att byggas i de finare stadsdelarna.

Befolkningen i stort har i kontrast till detta drabbats mycket hårt av FN:s embargo. Kurdistan förröddes hårt av Bagdadregimen i det s.k. Anfal-kriget 1988 samt när Bagdad slog tillbaka mot kurderna efter deras uppror i samband med Gulfkriget. Landet har självfallet också varit illa av de interna striderna KDP - PUK. När sanktionerna mot Irak (och därmed också irakiska Kurdistan) lades ovanpå detta blev försörjningssituationen mycket svår med mycket stor arbetslöshet, fattigdom och brist på mat.

FN-resolutionen nr. 986 år 1997, det s.k. food for oil - programmet har förändrat försörjningssituationen radikalt. Efter en långsam start fungerar programmet nu mycket effektivt. I Kurdistan administreras programmet av FN. Varje invånare - fattig som rik - får gratis matransoner motsvarande 60 - 90% (olika uppfattningar framfördes i denna fråga) av dagsbehovet. Allvarliga problem vad gäller befolkningens försörjning av livsmedel existerar alltså inte idag.

Food for oil - programmet omfattar även återuppbyggnad av bostäder, skolor, vatten och sanitet, elektriska investeringar och minröjning. Dessa verksamheter har börjat komma igång men ligger ej i fas med planerad utveckling. De ekonomiska medel man ursprungligen kalkylerat har ej kommit fram i planerad takt p.g.a dålig organisation inom FN. Dessutom har världsmarknadspriserna på olja varit lägre än beräknat.

Food for oil - programmet har fått en effekt som inte är helt ovanlig i biståndssammanhang. I.o.m. att alla invånare får gratis livsmedel har marknaden för egna jordbruksproduktionen raserats. Bönderna får inte sålt sitt spannmål, markerna läggs i träda och bönderna sällas till de redan alltför många arbetslösa. Myndigheterna på vissa orter har gjort stödinköp av spannmål, men vet inte nu vart man skall sälja det (embargot). Situationen förvärras naturligtvis av att food oil for - resolutionen innebär att alla livsmedel till programmet måste köpas utanför Irak.

Även om alltså livsmedelsdistributionen är säkrad är det grundläggande försörjningsläget ytterst problemfyllt. De industrier som fanns på 70-talet är i stort sett utslagna. Jordbruket lider dels av food for oil dels av att de byar som är bas för jordbruket i mycket stor utsträckning har förstörts av Bagdadregimen i slutet på 80- och början på 90-talet. I många provinser uppger man att över hälften av byarna är totalförstörda. Den fördrivna befolkningen lever nu som internflyktingar (Internally Displaced Persons, IDP) i provisoriska läger, lält, gamla fabriker, lagerlokaler etc.

Befolkningen har alltså inga jobb att försörja sig på och som bas för att ta ansvar för sin egen framtid. Arbetslösheten uppskattas till minst 45%. I våra överläggningar på olika nivåer återkom ständigt önskemål att det internationella biståndet inte enbart skulle inriktas på humanitärt bistånd utan på sysselsättningsskapande projekt.

Vi bedömer lösningen av detta problem som på sikt det viktigaste för att befolkningen skall ha en framtid. Idag håller det internationella samfundet på att bygga upp en klientmentalitet hos befolkningen där man fräntas ansvaret för sin egen försörjning och framtid. Denna utveckling måste brytas.

Säkerhetsläget.

Säkerhetsläget i provinsen sammanfattades på följande sätt av chefen för UN-Guard (UNGCI - denna FN-organisation övervakar säkerhetsläget i området genom daglig patrullering inom samtliga provinser):

Säkerhetsmässigt är läget lugnt sedan ett år. Undantaget är PKK:s aktiviteter i de

norra gränsområdena mot Turkiet. PKK har dock kraftigt försvagats. De förmår ej hålla något geografiskt område utan gör enstaka nålsticksattacker mot de turkiska styrkorna och terrorattacker nattetid mot de kurdiska byar. Vidare minerar de i området. Det förekommer inga strider mellan KDP och PUK. Befolkningen kan resa fritt mellan respektive områden. Det förekommer inga förföljelser av kristna - de går i samma skolor som muslimerna. Det är möjligt för folk i provinsen att åka till Bagdad - även om de flesta är rädda för att göra det. Gränspassering in i Bagdadkontrollerat område kan ske relativt enkelt antingen genom tillstånd från myndigheter eller genom att muta gränssoldater. Resor till Bagdad sker mest för att få ut dokument av olika slag samt för medicinsk behandling.

Alla våra samtal med företrädare för KDP och PKK, med olika FN-organ, med företrädare för svenska NGO-organisationen Qandil, med kristna (assyriska) företrädare bekräftar ovanstående beskrivning. Utifrån detta och egna iakttagelser anser delegationen att UN-Guards sammanfattning i stort ger en riktig bild av säkerhetsläget.

Från både KDP och PUK hävdades på alla nivåer och enstämmigt att hot eller förföljelse från myndigheterna mot personer från motståndarsidan ej förekommer. Befolkningen kan resa fritt och riskfritt mellan områdena - dock efter tillstånd från respektive myndighet.

Ovanstående bild bör dock nyanseras av ett uttalande från kommunistledaren Aziz Muhammed där han hävdar att PUK-are ej accepteras i KDP-områden och vice versa. De utsätts för påtryckningar att flytta. Att det skulle vara helt riskfritt att resa inom "motsatt" område förnekades också av en lokal medarbetare i Qandil. Dessa uttalanden säger dock inte att myndigheterna hotar eller förföljer, utan att man kan råka ut för visst obehag från befolkningen. När vi frågade myndigheterna om detta höll man med om att sådant i vissa fall kan förekomma, men att myndigheterna ej står bakom utan motarbetar sådana tendenser. Det faktum att väldigt många bär vapen.

De kristna minoriteternas situationer beskrevs i våra möten med biskop Isak från kaldeiska kyrkan (romersk-katolsk) och Yunadam Yousif Hana, ledare för assyriska rörelsen.

Biskop Isak: Har cirka 13.000 medlemmar i stiftet. Någon förföljelse av kristna förekommer ej. Har varit något enstaka bombdåd mot kristna, men där kan Iran eller Bagdad ligga bakom. Kyrkan har vänskapliga relationer med muslimerna i området och premiärministern hälsar på varje jul. Kyrkan och de kristna har goda relationer med KDP och PUK och de kristna barnen går i samma skola som muslimer.

Yunadam Yousif Hana: Det finns 50 - 100.000 kristna i Kurdistan. Hälften är kaldéer/ katoliker. Det finns två nestorianska kyrkor. De kristna är ej förföljda i Kurdistan. Dock enstaka bombdåd - okänt från vem, kanske Bagdad (se ovan).

Vad gäller en annan religiös minoritet - jessiderna - hade vi ingen möjlighet att träffa företrädare för dessa. Samstämmiga uttalande hävdar dock att dessa är lika lite förföljda som de kristna. Vi ser inga skäl att misstro dessa uttalanden. 3 kristna och 1 jessid sitter f.ö. som ministrar i KDP:s regering.

Vad gäller iranska agents agerande och situationen för iranska kurder i Norra Irak, främst PUK-området, angav den ansvarige ministern att han inte hört om något som hänt efter valet i Iran. Till frågan om säkerhetsläget hör också Bagdad- regeringens eventuella inflytande i zonen. Vi har ej haft möjlighet att göra närmare

efterforskningar i denna fråga men allt tyder på att centralregeringens aktiviteter i området är obetydliga. Enligt uttalande från KDP:s ministerium hotas ingen i området av Irak. Frågan togs över huvudtaget inte upp som ett problem från kurdisk sida vid våra samtal. Bagdadregimen har naturligtvis agenter i området, men dessa ägnar sig nog främst åt underrättelse-verksamhet och tycks inte vara något hot mot kurderna. Däremot finns det fruktan i området för att Saddam Hussein i nuvarande desperata situation kan komma att rikta angrepp mot Irakiska Kurdistan.

Till sist: Kurdistan är ett land där vapen och militärer är många och synliga i alla sammanhang. Peshnergas vaktar i bergen och tycks i sin passivitet vänta på nästa krig. De beväpnade vägkontrollerna är många, även om internationella bilar åker igenom utan några som helst åtgärder. Men alla dessa vapen är naturligtvis i sig ett säkerhetshot i ett land där förtroendet mellan parterna inte precis är grundmurat och där spänningarna ligger under ytan.

Sammanfattning: Förhållandet mellan KDP och PUK får nu anses relativt fredligt och stabilt. Något hot eller förföljelse från myndigheterna förekommer ej. Människor kan resa fritt mellan de två områdena. Minoriteterna är ej hotade eller förföljda. Bagdadregimen utgör inget hot på plats i Kurdistan. PUK:s aktiviteter är begränsade. Turkiska arméns närvaro upplevs ej som ett hot - tvärtom. Slutsatsen av detta blir att förhållandena i Norra Irak generellt ej ger grund för asyl på konventionsskäl eller konstituerar skyddsbehov utanför landet. Enstaka undantag kan självfallet förekomma.

Asylsökande från Irakiska Kurdistan.

Till Sverige har under 1998 kommit ca 4.000 asylsökande från Irak. Den stora huvuddelen av dessa kommer från Kurdistan. Vid våra samtal framfördes samstämmt och från alla parter följande synpunkter på detta:

- Finns ej förföljelse etc i Kurdistan som ger asylskäl i Sverige. Ej heller relationerna KDP-PUK grundar för asyl. Fattigdom och arbetslöshet är visserligen stor, men ingen svälter.
- De viktigaste skälen till att man lämnar landet är följande:
 - Man ser ingen utveckling, ingen framtid för sig och sina barn i Kurdistan. Man önskar ett bättre liv.
 - Västeuropa - särskilt Holland, Tyskland och Sverige - uppfattas som paradiset. Denna bild upprätthålls och förstärks av tidigare utvandrare.
 - Om och när man kommer fram, så vet man att man får stanna., inga skickas tillbaka, välfärdssystemets försörjningsmöjligheter är välkända.
 - Anknytningar till släktingar.
 - Osäkerhet och fruktan för vad Saddam Hussein kan företaga sig - kanske kommer han igen.
 - USA:s dåliga exempel 1996 då man tog med sig 5.000 kurdiska specialister till USA.
 - Smugglarorganisationerna.
- Båda partierna ser utflyttningar ut landet som något negativt (brain - drain) och motarbetar den.
- Både Talabani och Barzani efterlyste gemensamt samarbete med Sverige för att upprätta en plan för återvändande och repatriering.

Delegationens uppfattning om orsakerna till att man lämnar Kurdistan och reser till Sverige sammanfaller med ovanstående. Det är, den i och för sig förståeliga, drömmen om ett bättre liv och en tryggare framtid som är drivkraften. Med få

undantag rör det sig alltså om migranter och ej om människor med skyddsbehov. En replik från ett av samtalen kan vara av intresse: "Man är beredd att satsa allt vad man äger på smugglare, man är beredd att resa och vänta under vidriga omständigheter, man är t.o.m. beredd att riskera att fastna på vägen, ty man vet att när man väl är framme i Sverige så blir man inte tillbakaskickad, utan blir omhändertagen och försörd av det svenska välfärds-systemet."

Vad gäller smuggling, smugglarorganisationer och smuggelvägar framkom bl.a följande:

- I Kurdistan opererar lokala smugglare. Smugglarna samarbetar dock hela resvägen till målet i Västeuropa.
- De flesta smugglarorganisationerna har baser i Istanbul eller Ankara (KDP:s kontor i Arbil kan lämna ytterligare information).
- Smugglingen går via tre huvudvägar:
 - Bagdad - Amman
 - Zakho - Istanbul
 - Sulimaniya-Iran-Turkiet
- Myndigheterna eftersöker smugglare och arresterar dem om de påträffas.
- Priset på en smugglarresa till Sverige är mellan 6.000 och 10.000 US-dollar.

Legalt ges utresetillstånd på följande skäl:

- Anknytning
- Sjukdom / medicinsk behandling
- Affärsresor
- Studier
- Offentliga uppdrag

Någon möjlighet att verkställa avlägsnandebeslut från Sverige till irakiska Kurdistan föreligger f.n. ej. Alla grannländer förbjuder transitering och flygplatsen i Norra Irak går ej att använda p.g.a flygförbudet.

Frågan om gemensam plan för återvändande / återvandring diskuterades vid överläggningarna. Denna fråga redovisas i särskild ordning.

Pass och ID-kort.

KDP-området:

Finns ej pass utfärdade i Kurdistan, Finns endast irakiska pass utfärdade i Bagdad. Mycket svårt för kurder att få äkta Bagdadpass.

I brist på bättre accepterar myndigheterna falska irakiska pass. Man kontrollerar dock att det falska passet är utställt på rätt person, dvs den som innehar det.

ID-kort utfärdas av KDP-regeringen i Arbil. Vi kan vända oss till Ministry of Humanitarian Aid i Arbil om vi vill kontrollera äktheten på ID-kort. Varje kort har ett unikt serienummer som gör att kontrollen är möjlig. Någon möjlighet att ge oss ett specimen på kortet finns ej eftersom de tillverkas i löpande serienummer. Däremot kan vi få en kopia på blanketten den sökande fyller i vid ansökan om ID-kort. Kortens utseende ändras dock från tid till annan.

ID-kortet gäller utan tidsgräns.

Inrikesministeriet utfärdar medborgarskapsintyg.

Ministry of Humanitarian Aid lovade också att vara behjälpliga vid kontroll av identiteten på personer som söker UAT på anknytning i Sverige. De behöver någon form av papper (ansökan eller brev) för att kunna göra kontrollen. Gemensamma rutiner för detta bör utvecklas.

PUK- området:

ID-kort utfärdas av inrikesministeriet. I övrigt gäller samma som för KDP-området och Inrikesministeriet är positivt till att samarbete med SIV kring ID-frågor.

Genomförda möten.

Delegationen sammanträffade och hade samtal / överläggningar med följande personer:

DOHUK

Abdul Aziz Tayb, guvernör

Mr Moosa, regionalt ansvarig för IDP

Shawkat Bamarni, Public Relations Office, KDP

Azadin Barani, parlamentsledamot KDP

Majed Tayb, -- " --

Sten Nelander, Qandil

Representanter för UNICEF, UNOCHI, UNHCR, SCF.

AMADIA:

Bultan Moshen Sahlih, borgmästare

ERBIL:

Jörgen Sethsson, chef UN-Guard, UNGCI

Azis Muhammed, ordf. kommunistpartiet

Shafiq Qazzas, Minister of Humanitarian Aid and Cooperation

Yunadam Yousif Hana, Head of Assyrian Movement

Muhammed Hammid, FN:s samordning, UNOCHI

Biskop Isak, Kaldeiska kyrkan (rom-kat)

Falah Bakir, Public Relations Office, KDP

Husliar Zebari, International Public Relations Office, KDP

Karim Sinjari, Security Office, KDP

Masoud Barzani, KDP

Jawhar N Saleem, talman parlamentet

Karin Bengtsson, Qandil

Representanter för UNHCR, ICRC och SCF

SULEMANIA:

Sadi Pire, Minister of Foreign Aid, PUK

Kosrat Rasoul, premiärminister, PUK

Jalal Talabani, PUK

Siddharth Chafferjee, FN:s samordning, UNOCHI

Ibrahim Taher, Islamic Movement

Janil Aber Rahman, Borgmästare Halabja

Qadir Hamna Jan, Guvernör, Sulemania